

Lezing Politieke Scholingscursus Heuvelland, 15 maart 2023

(gesproken woord geldt)

Aan mijn moeder,

beste dames,

ik moest meteen aan mijn moeder denken,

toen u mij vroeg mijzelf voor te komen stellen als uw – nog redelijk nieuwe - gouverneur,

én mij de gelegenheid te geven te horen,

- wat ú bezighoudt;
- wat ú belangrijk vind; of
- waar ú van wakker ligt;

én - bovenal - wat uw ideeën zijn voor ons mooie Limburg.

Maar ik moest dus meteen aan mijn moeder denken,

want dit is precies het type bijeenkomst

waar ook zij voor tekende.

Politiek actief als zij was,

eerst in de KVP en later in het CDA,

organiseerde ze ook dit soort cursussen

en heeft ze écht goed werk verricht voor de emancipatie van de vrouwen op het Brabantse platteland.

U hoort,

ik ben behoorlijk trots op haar.

Of sterker nog:

ik keek altijd heel erg naar haar op.

Zij is altijd een sterk rolmodel voor mij geweest,

mijn moreel kompas.

Mezelf aan u voorstellen,

kan dus eigenlijk niet,

zonder ook over haar te vertellen,
en het gezin waarin ik opgroeide.

Want zij en dat gezin – dat ze samen mijn vader stichtte –
maakten mij tot de mens en de gouverneur die ik nu ben.

Mijn moeder dus.

Zij groeide – net als mijn vader – op in Rotterdam, in een groot katholiek gezin. Met zes zussen en één broer.

Een broer die – als vanzelfsprekend - pastoor werd en een oudste zus – tante Riet - moeder overste.

Plus: een strenge vader, een man van discipline en principes. Met wellicht wel het allerbelangrijkste principe, dat

'je als goed katholiek iets moest betekenen voor een ander'.

Een principe dat óók mijn moeder nooit heeft losgelaten. Dat heeft denk ik ook maar eigen ervaring te maken.

Geboren in maart 1928 was ze een 'oorlogskind',
dat opgroeide in een platgebombardeerde stad,
dat leerde wat honger was,
maar als 'bleekneusje' ook een aantal keren mocht gaan aansterken bij katholieke gezinnen op het platteland. Zoals in 1942 zes weken in Margraten; bij een familie met 8 kinderen...

...“Erg gezellig”, zo schreef ze hierover in haar dagboek. Maar bovenal is ze denk ik nooit vergeten; hoe goed het voelt als mensen voor je klaar willen staan...

Het is na de oorlog dat ze – via het katholieke jeugdwerk – mijn tien jaar oudere vader leert kennen. Ze trouwen in 1953; verhuizen voor het werk van mijn vader van Rotterdam naar het Brabantse Boxmeer; en krijgen vier zonen en een dochter; ik was de vierde zoon.

Maar toen tante Riet – die moeder-overste-zus van mijn moeder – vroeg of mijn ouders een kind uit Bonaire konden opnemen – omdat haar moeder was overleden en haar vader niet in staat was om voor haar te zorgen – kreeg ik ook een oudere Antilliaanse pleegzus.

Net zoals ze meteen 'ja' zeiden toen een nicht uit Curaçao belde of haar zoon niet twee jaartjes bij ons komen wonen; om zijn middelbare school in Nederland af te ronden.

Dat was dus het gezin waarin ik opgroeide. Groot, gastvrij, gezellig en levendig. Maar met net zo'n duidelijke principes als het gezin waarin mijn moeder was opgegroeid:

- iets voor anderen betekenen
- opkomen voor de zwakkeren
- strijden tegen onrechtvaardigheid... Je houdt je aan je woord;

Principes die ook maakten dat mijn moeder politiek actief werd. Ze vond het écht niet kunnen als mensen niet mochten of konden meedraaien in de samenleving. Zeker als dat vrouwen betrof.

Natuurlijk ze was ook een vrouw van haar tijd; en vrouwen van haar tijd hoorden te stoppen met werken als ze getrouwd waren. Maar waagde het niet tegen haar te zeggen, dat het enige recht van de vrouw het aanrecht was. Dan kreeg je haar écht kwaad.

Vandaar dat ze heel graag vrouwen wilde emanciperen;
hen duidelijk wilde maken dat ook zij een stem hadden;
dat ook hun mening iets waard was;
dat zij het verschil konden maken.

Ofwel dat niet alleen mannen de dienst moesten uitmaken in een samenleving. Omdat diezelfde samenleving zichzelf daarmee te kort deed; zaken over het hoofd zag; en – bovenal - potentie onbenut liet.

Mijn moeder, ze zou het ook vreselijk hebben gevonden, wat nu in Afghanistan gebeurt.

Hoe meisjes en jonge vrouwen daar niet langer naar school mogen, niet mogen studeren, niet mogen werken. Hoe ze alleen nog maar mogen baren, wassen en koken. Niet eens meer naar buiten mogen zonder mannelijke begeleiding....

Dood en doodzonde zou ze dat vinden. Voor de vrouwen en meisjes zelf, maar net zo goed voor de mannen; en voor het redden van dat land.

Want vrouwen kunnen écht het verschil maken. Zo liet ook corona ons zien.

Zeker, dit virus heeft ons een hoop ellende gebracht, maar ook laten zien hoe goed vrouwelijke leiders hun land door een crisis kunnen leiden. Want dat viel echt op. Hoeveel **kordater**, **communicatiever** én **empathischer** zij doorgaans optraden.

- **Kordaat** zoals Angela Merkel van Duitsland die meteen de ernst van het virus onderstreepte om ongelooft en ontkenning geen kans te geven;
- **Communicatief** als Erna Solberg van Noorwegen die ook op de televisie een persconferentie gaf waarin enkel kinderen vragen konden stellen;
- **Empathisch** als Jacinda Ardern die zelf twintig procent van haar salaris inleverde uit solidariteit met ondernemers en anderen die getroffen waren door de corona-crisis.

Kordaat, communicatief en empathisch dus als onderdeel van een totaalaanpak waarmee vrouwelijke leiders opvallend vaak hun landen beter door de crisis hebben geleid. In ieder geval véél beter dan zogenaamd sterke mannelijke leiders als Trump in de Verenigde Staten, Bolsonaro in Brazilië en Orban in Hongarije.

Mijn moeder zou hier hiervan niet eens hebben opgekeken. Als vrouwen inderdaad maar de kans en gelegenheid krijgen om zo op te kunnen treden...

... **Én** zich niet 'als mannen' hoeven te gedragen om serieus genomen te worden. Omdat ze de enige - of vrijwel de enige - vrouw zijn in een raad, in een bestuur of in een bedrijfstop.

Zo konden de eerste vrouwelijke burgemeesters in Nederland in de vorige eeuw zich ook niet meteen van hun meest empathische kant laten zien. Ze móesten zich wel dominant gedragen. Anders hadden ze het niet gered; in die mannenwereld...

Dat gold – zo heb ik me laten vertellen - ook voor **Rie van Soest**, die in 1974 – in Venlo – de eerste vrouwelijke burgemeester in Limburg werd.

Mijn voorganger gouverneur Charles van Rooy vond haar een zeer ambitieuze vrouw mét bestuurlijke ervaring én leidinggevende kwaliteiten, maar noemde haar wel 'onvrouwelijk en hard'.

Vandaag de dag telt Limburg gelukkig veel meer vrouwelijke burgemeesters. Met 13 van de 31 lopen we in Nederland zelfs procentueel voorop. Maar zeker de eerste 'burgermoeders' van deze eeuw kunnen vertellen hoe de dynamiek veranderde ...

... toen er meer vrouwen bijkwamen. Er is minder haantjesgedrag. Het absolute mannengedrag verzacht. Het is veel minder van 'sterker, groter, stoerder en meer en beter'... In zo'n sfeer zoekt iedereen eerder en meer verbinding....

Aan de andere kant merken zij – net als andere vrouwen in bestuur en politiek – dat van hen altijd meer empathie wordt verwacht. Maar moeten ze dan eens een hard besluit nemen; dan krijgen ze ook al snel te horen “dat hadden we jou als vrouw niet verwacht.” Of nog erger: dat ze ‘een bitch, een heks’ zijn. Dus we zijn er nog niet.

Net zoals ik het moreel kompas van mijn moeder op hol voel slaan, als ik hoor dat een werkgroep, een klankbordgroep of een vertegenwoordiging – van bijvoorbeeld het maatschappelijk middenveld – enkel en alleen uit mannen bestaat...

Wat dat betreft stemt het me wel positief dat de helft van de lijsttrekkers van de 20 partijen die vandaag mee doen aan de Provinciale Staten-verkiezing, vrouw is. Ik hoop echt dat dit ook leidt tot een *fifty-fifty* verdeling in ons Limburgs parlement en straks ook in het nieuw te vormen bestuur. Want ...

...die evenwichtige balans – met evenwichtige vertegenwoordiging van verschillende kwaliteiten – is denk ik net wat we nodig hebben in deze tijden van vele veranderingen.

Want ze zijn er zeker,
beste dames,
die vrouwen die het verschil kunnen maken,
ook hier in Limburg.

Zoals **Petra Dassen**, één van die vrouwelijke burgemeesters – van Kerkrade.

Vorige maand is zij uitgeroepen tot **Beste Lokale Bestuurder 2022** van heel het land. Daar mogen we echt trots op zijn. Waarbij zij overigens meteen zei dat ze dit alleen kon zijn omdat ze een heel goed team om zich heen heeft. Of zoals ze het zelf zei: “je moet in een bestuurscultuur werken, waarin mensen wat met elkaar willen bereiken en niet bezig zijn elkaar dwars te zitten.”

Net zo trots mogen we zijn op **Ingrid Schäfer** en **Inge Godthelp**, die in een duobaan leiding gaven aan de politie in Limburg. Had de eerste al een primeur toen ze in Nederland de eerste vrouwelijke politiechef werd; samen hadden ze dat zeker toen ze na ziekte van Ingrid besloten de leiding – geheel egoloos – te delen.

En wat dacht u van Universiteit Maastricht. Zeven jaar gelden werd deze nog enkel geleid door mannen. Nu is **Rianne Letschert** daar bestuursvoorzitter; en **Pamela Habibovic** – die als 15-jarige uit Sebrenica vluchtte – rector magnificus. Twee hele slimme, empathische en communicatief sterke dames...die de academische wereld veel horizontaler willen maken...

Maar net zo trots ben ik op al die vrouwen die ook in Limburg tijdens corona een enorme belangrijke rol hebben gespeeld; zeker in de frontlinie van de zorg. En dan heb ik echt niet alleen over de universitaire of hbo-opgeleiden, maar vooral ook al die MBO'ers. Wat hebben zij allemaal voor de kiezen gehad ...

Dus ja beste dames, misschien was Limburg ook wel toe geweest aan een eerste vrouwelijke gouverneur. Maar u kreeg mij, de eerste tomaatrode gouverneur. Want – inderdaad - ik heb een andere politieke achtergrond dan al mijn voorgangers...

... Maar u kunt gerust zijn. Als gouverneur maak ik zelf geen beleid; ik hoor ik boven de partijen te staan. En zoals ik het zelf zie: tussen de Limburgers...

Maar in mij zit dus wel dat moreel kompas van mijn moeder verankerd. Bovendien bestaat mijn eigen gezin enkel uit vrouwen: uit mijn jeugdliefde Aimé, twee dochters en twee kleindochters. Én ook mijn kabinet – mijn ondersteuning – staat onder vrouwelijke leiding en bestaat ook merendeels uit vrouwen. En zelfs mijn mannelijke woordvoerder wilde vandaag graag meekomen, omdat óók hij wil weten welke vragen bij u leven....

Maar hoe ben ik nu hier terecht gekomen? Hoe ben ik nu uw gouverneur geworden? Ik kan u zeggen: via een omweg. Want mijn eerste roeping – écht van jongs af aan – was schoolmeester worden. En schoolmeester ben ik ook geworden. Bijna 18 jaar heb ik voor de klas gestaan. Maar aan de keukentafel van mijn ouders werd er ook een kiem gelegd voor een tweede roeping: de politiek.

Ik wilde problemen oplossen. Daarvoor koos ik de SP. Ik werd daar heel actief voor; en verzamelde zo genoeg stemmen in Boxmeer om eerst gemeenteraadslid te worden; en daarna ook wethouder. En toen mijn dochters oud genoeg waren om hun vader minder nodig te hebben, trok ik naar de Tweede Kamer.

Hier werd ik fractievoorzitter, dacht zelfs even premier te kunnen worden, en na mijn vertrek uit Den Haag werd ik onder meer waarnemend burgemeester in Heerlen; en toen kwam die prachtige kans voorbij om gouverneur van Limburg te worden. Een kans die ik met beide handen heb gegrepen...

Dat, beste dames, is mijn loopbaan in notendop. Maar laat mij u nog even terugnemen naar die keukentafel.

Die keukentafel van een gezin met kinderen die opgroeiden in de jaren 60 en 70 van de vorige eeuw. Het was de tijd van de ontzuiling; een tijd die net zo onderhavig was aan veranderingen als de tijd van nu. En dat hebben mijn ouders geweten...

Want álles, écht alles werd aan hun keukentafel ter discussie gesteld, zoals

- de lengte van het haar (van de jongens dan toch)
- of we nou echt elke week naar de kerk moesten
- waarom vriendinnetjes niet mochten blijven slapen...

Kortom over hoeveel recht van vrijheid wij – de kinderen – hadden om onze eigen keuzes te maken.

Maar ook over de Vietnamoorlog. Wat de Amerikanen daar te zoeken hadden. Amerikanen die voor mijn ouders wel de grote helden waren die hen hadden bevrijd; die in hun ogen moeilijk iets fout konden doen. Over kernraketten...

Je kon kortom geen thema bedenken of er werd bij ons heftig over gedebatteerd... waarin we als kinderen een andere politieke voorkeur ontwikkelden dan de vanzelfsprekende van mijn ouders.

Voor hen moet dat heel dubbel zijn geweest. Van de ene kant gaf het voldoening dat hun kinderen zo maatschappelijk betrokken waren; maar aan de andere kant zorgen omdat wij voor – in hun ogen – een bedenkelijke politieke stroming kozen.

Voor mijn moeder was dat lastiger dan voor mijn vader.

Hij liet zich hierin minder gelden. Hij had tijdens de oorlog in het verzet gezeten, en had juist daar gemerkt dat alle verschillen in achtergrond wegvielen. Hij werkte samen met communisten, met protestanten ... het maakte allemaal niet uit omdat ze eensgezind en saamhorig waren in hun zaak; pas na de oorlog kwamen de verschillen weer bovendrijven...

En mijn moeder, ik blijf het fantastisch vinden hoe ze – hoe lastig ze het ook vond – open kon blijven te voor het compromis. Ze vond het eerst maar niks dat wij als kinderen een SP-poster voor het raam wilde hangen. Want voor het raam van de voorkamer hing nu eenmaal altijd de poster van het CDA. Maar vooruit, wij mochten er dan een voor ons slaapkamerraam hangen. Een paar jaar later was het compromis al weer anders. Vanaf toen hingen bij ons CDA en SP broederlijk naast elkaar.

Maar het was pas veel later, dat ik begon te beseffen wat een enorme draai mijn ouders hebben moeten maken. Wij vroegen hen hele fundamentele waarden los te laten: op het gebied van geloof, de politiek, uiterlijk, sexualiteit... Ik heb echt diep respect hoe ze daarmee zijn omgegaan...

Ze zijn niet verbitterd geraakt,
steeds met ons in gesprek gebleven ... en
– het aller, allerbelangrijkste – de band is altijd hecht gebleven....

Ondertussen is mijn moeder altijd trouw gebleven aan haar partij. Hoe trots ze ook op mij was: ze is altijd CDA blijven stemmen.

Beste dames,

Tot zover mijn verhaal, waarmee ik u een beeld heb willen geven van wie ik ben, en waar ik vandaag kom. En **ja**, al ben ik een gouverneur met een ongebruikelijke politieke kleur, het nest waaruit ik kom; het nest dat mij heeft gevormd; blijft een nest met principe dat mijn moeder van haar vader overnam en ik weer van haar:

‘je hoort iets voor een ander te betekenen’.

Vandaag wil ik dus vooral ook heel graag van u horen,
wat ik voor u kan betekenen.

Ik zei het bij aanvang al, ik ben erg nieuwsgierig naar
Wat u bezighoudt;
Wat u belangrijk vindt;
En waar u wakker van ligt.

Net zoals ik erg benieuwd ben naar uw ideeën.

Want ze zullen na de pauze allicht de revue passeren,
de problemen – de uitdagingen – van deze veranderende tijd;
want dat is deze tijd net zo goed als destijds de tijd van de ontzuiling,

We moeten samen op zoek naar vele oplossingen

- voor de stikstof
- voor wonen
- voor zorg
- voor openbaar vervoer
- voor nieuwkomers, hetzij op de vlucht voor oorlog, hetzij omdat we zo gewoon nodig hebben om het werk gedaan te krijgen.

Het zijn veel vragen; die je samen doen geloven dat we sinds corona van de ene crisis in de andere crisis rollen;

en als ik crisis zeg - zo heeft corona ons geleerd - hebben we zeker vrouwen nodig om ons daar als samenleving doorheen te slaan.

Dus ga ook vooral stemmen als u dat nog niet heb gedaan;
motiveer elkaar en uw dochters en kleindochters om mee te doen;
maar start ook aan uw eigen keukentafel.

Natuurlijk net als mijn ouders en wij - hun kinderen –
willen we niet allemaal hetzelfde;
zien we andere wegen;
maar willen we allemaal bij hetzelfde uitkomen:
en wel een samenleving waren we ons allemaal gehoord voelen,
waarin we ons allemaal thuis voelen.

En zoals ik Limburg heb leren kennen,
Met haar sterke gemeenschapszin,
Moet dat lukken
en gaat dat ook lukken.

Mijn moeder,

nu boven op dat wolkje,
mijn avonturen in Limburg volgend,
is het daar vast voor de volle 100 procent mee eens.